

Sárosi-Blága Ágnes

HELYI FEJLESZTÉS - KÖZÖSSÉGI SZEMPONTBÓL

A székelyföldi térség vidékfejlesztési folyamatában az elmúlt évek kutatási tapasztalatai alapján megfigyelhető egy jelentős mértékű elmozdulás az endogén fejlesztési projektek fölértékelődése irányába. Azonban egyelőre csak részlegesen nevezhető az a szemléleti-módszertani váltás, amely az endogén paradigma értelmében a jelenlegi, a külső forrásbevonásnak abszolút prioritást adó gyakorlattól eltérő fejlesztési prioritások mentén szervezné a helyi fejlesztési gyakorlatot. A szemléleti-módszertani váltás szempontjából akadályozó tényezőként lehet megemlíteni azt, hogy a médiában még mindig a nagy összegű, elsősorban infrastrukturális projektek vannak pozitívan tematizálva. Ezek természetesen nagyon fontos, hiánypótló beruházások, amelyek az országos és EU-s pénzalapok lehívásához kapcsolódnak, de sok időt és energiát vonnak el a helyi vezetéstől, így kevés lehetőség marad az endogén projektekre, különösen azokra, amelyek valamilyen szempontból újszerűek (például nem a megszokott, bejáratott modell alapján működő rendezvények). Továbbá számos térségi, negatív jelenség tartós jelenléte – mint például a munkanélküliség, elvándorlás, alacsony bérek, stagnáló életminőség – mutatja, hogy az infrastrukturális beruházások nem elegendőek ebben a térségben a települések hosszútávon fenntartható fejlődéséhez.

Aparadigmaváltási folyamat támogatása értelmében fontosnak tartjuk bemutatni és tematizálni azokat a fejlesztési és programlehetőségeket, amelyek az infrastrukturális és eszközbeszerzési prioritásokon túl, vagy azok mellett, párhuzamosan a helyi társadalom működésére, szervezésére fókuszálnak. A bemutatásra kerülő programok kiválasztásánál fontos szempont volt az innovatív jelleg. Az új vidékfejlesztési paradigma értelmében a kreatív, innovatív, társadalmi igényekre válaszoló, közösségi tartalmú gyakorlatok fejlődési lehetőségeket jelentenek nem csak egy adott település, hanem a rurális térségek szempontjából is.

Az alábbiakban bemutatásra kerülő programok sajátossága tehát az, hogy koncepciójukat és a megvalósításukat tekintve is részben vagy nagymértékben eltérnek a standard stratégiairási és forrásszerzési gyakorlat által értékelt, illetve előtérbe helyezett, döntően külső forrásbevonásra alapozott fejlesztési programoktól.

A térségi endogén fejlesztési gyakorlat szélesebb körű szakmai és társadalmi tematizációja érdekében azonban nem csupán a bemutatásra, hanem a sikeresnek nevezhető programok bemutatási módozatára is célszerű hangsúlyt fektetni. Az endogén fejlesztési programok hallgatolagos vagy explicit „leértékelésének” egyik oka éppen az, hogy a fejlesztési programokkal kapcsolatos hétköznapi és hivatalos narratívákban gyakorlatilag csak egy-két komponens kerül előtérbe (rendszerint a pályázat pénzben kifejezhető nagysága, a fejlesztési program eredményének látványos eleme), és nem esik szó a programok közösségfejlesztő szerepéről, helyi identitást erősítő funkciójáról, társadalmi beágyazódásáról és hasonlókról. Ily módon a fejlesztési programokról való narratívákban és abban kifejeződő értékelésekben a beruházások összegének kiemelése vagy a látványos eredmények mérlegelése lesz a megítélés kritériumrendszere, és ebben a megközelítésben a helyi erőforrásokra, társadalmi részvételre alapozó közösségfejlesztési programok értelemszerűen alacsony értékelést kapnak. Elemzéseink célja az, hogy részletesebb, összetettebb, több komponensre kiterjedő. elemzési/bemutatási modellt kínáljunk a helyi fejlesztési programok lokális szempontú értékeléséhez. Olyan értékelési folyamathoz, amely tekintetbe veszi a fejlesztési program társadalmi hasznosulásának mintázatait is, és az értékelés során a lokális közösség megerősítésében szerepet játszó összetevőkre helyezi a nagyobb hangsúlyt. A javasolt bemutatási modell kiemeli az endogén jellegű helyi fejlesztési programok többféle jellegzetességet és társadalmi, közösségépítő funkcióját. Úgy véljük, hogy ezek a szempontok alkalmasak lehetnek a külső forrásokra alapozó, nagyléptékű fejlesztési beruházások, mint helyi fejlesztési programok leírása/értékelése számára is.

A bemutatók a programban résztvevő kulcsszereplőkkel készített beszélgetések, dokumentumelemzések és helyszíni terepmunka alapján készültek.

A bemutatásban öt szempontot vettünk figyelembe:

1. A társadalmi igény/szükséglet körvonalazása. A helyi társadalom,

mint működő szerkezet struktúrájában ennek a programnak hol van a helye.

Ki, hol, mikor, miként vetette fel ezt a fejlesztési ötletet? Hogyan került előtérbe ez a téma? Milyen más programhoz kapcsolódott, vagy más települések programját vette alapul, esetleg hosszabb ideje releváns helyi igényre felelet rá?

2. A lokális struktúrán belüli pozícionálódás folyamata, a program identitásának megteremtése. Tervezési folyamat: átgondolás, érvelés, indoklás, miért kell, mit fog megoldani, előrevetített szerep. Az ötlet hogyan vált tervvé? A programalkotás folyamata. A tervezési munkában kik voltak a fontosabb szereplők (belső, külsők szereplők). Lobbitevékenység a program érdekében. Koncipiálási, tervezési, kivitelezési időtartamok alakulása. Sorozatban működő endogén programok esetében az első program megszervezése tartozik ide, amennyiben a többi követi első rendezvény szervezési modelljét.

3. A helyi szerepvállalás mértéke és módja (személyi, anyagi), a külső közreműködés/támogatás feltérképezése, illetve a kettő viszonyának értelmezése (arányok, párhuzamosság, komplementaritás). Igyekeztünk minden olyan „erőforrást” azonosítani, amely szerepet kapott a programban (az ötlet felmerülésétől a működésig). Belső erőforrások: korábbi modell/hagyomány (ez lehet korábbi modell vagy csak a korábbi modellről való általános tudás, pozitív értékelés), társadalmi részvétel (közreműködés, személyes szerepvállalás stb.), helyi anyagi/eszközjellegű támogatás (magánszemély, vállalkozás, helyi intézmény, helyi civil szervezet, közbirtokosság, egyház.). Külső források: hivatali/tekintélyelvű támogatás, lobbitevékenység, közbenjárás/kijárás, eseti vagy formális projekt-támogatás, külföldi támogatás. Arra törekedtünk, hogy legyen kerek kép a fölhasznált erőforrásokról. A helyi fejlesztés szempontjából „érték” a többféle forrás megszerzése és összekapcsolása (menedzselése).

4. Az „esemény”/projektmegvalósítás tartalmi bemutatása. Hogyan működött/működik? Leíró jelleg (időben, térben, szereplők). Egy aktuális programnak mi a részletes tartalma, az esemény menetének bemutatása, mit tart a lokális közösség fontosnak vagy értéknek benne, kik vesznek részt stb.

5. A beilleszkedés szakmai értelmezése, lokális funkció, hatás, jövőbeli szerep. Generál-e újabb programot? Tényleges kapcsolódása a lokális társadalom egyéb szegmenseihez.

Fenntarthatóság (anyagi fenntarthatóság, társadalmi viszonyulás).

A fentiekben bemutatott öt elemzési/bemutatósi szempontot az egyes programok elemzése során kiemelt alcímként jelöljük az alábbiak szerint.

1. Társadalmi igény, illeszkedés a lokális kontextusba.
2. A lokális struktúrán belüli pozicionálódás, a program fölépítése.
3. Helyi szerepvállalás, külső közreműködés/támogatás.
4. A Program tartalmi bemutatása.
5. Helyi szerep, hatás, jövőbeli funkció.

Szoborállítás Gyergyóremetének

A rurális települések központi tereinek átfogó rendezése viszonylag későn indult be a székelyföldi térségben. Viszont sok településen már korábban megjelent az az igény, hogy valamilyen szimbolikus elemmel (lokális vonatkozású emlékmű felújítás vagy emlékműállítás, szoborállítás, kopjafaállítás, nemzeti hovatartozást kifejező térplasztika stb.) megjelöljék a település központi terét. Ez az igény része annak az 1989 után beindult térségi folyamatnak, amely az egyes települések szintjén a lokális identitás rehabilitációjára és/vagy megerősítésére irányult. Az alkalmazott szimbolikus megjelölési eljárások településenként eltérőek, nem csupán a választott jelkép, hanem a tervezés, kivitelezés megoldása tekintetében is, de ennek ellenére néhány alaptípusba besorolhatók (helyi neves történelmi, kulturális vagy egyházi személyiség szobra/emlékműve, nemzeti hovatartozást kifejező térplasztika, a magyar történelem, kultúra neves alakjának szobra, a világháború helyi áldozatainak emlékműve).

A Gyergyóremetén választott megoldás (egészalakos szobor) részben egyezik a más településeken alkalmazott megoldásokkal, azonban több olyan komponense is van, amely minden tekintetben egyedi. A viszonylag tágas központi tér lehetőséget adott arra, hogy tájépítész szakértő bevonásával az utcabútorok és a dísznövényzet harmonikus, egyedi együttesét alakítsák ki. A tervezésében, kivitelezésében és „ideológiájában” egyedi megoldást azonban a köztéren elhelyezett szobor jelenti. Az első ránézésre egyszerűnek tűnő, férfit ábrázoló egészalakos szobor koncepciója az volt, hogy egyfajta komplex társadalomtörténeti metamorfózis formájában (a múlttól a jelenig, a megélhetést jelentő egykori foglalkozástól a konkrét helyi portréig) foglalja össze a település „önazonosságát”. Az egész alakos szobor a tutajforma, farönkök stilizált ábrázolásától (a remetei lakosság hajdani foglalkozása) jut el egy helyi lakosról készített portréig, jelezve a múlt és a jelen, a munka és az ember, a település és a személy (1.) összetartozását és (2.) egyediségét. Ezt a szándékot hangsúlyozza a felirat is (GYERGYÓREMETE), név második tagjának grafikai kiemelésével.

Ez az komplex és egyedi tartalmi üzenet teljes egészében helyi koncepció, a fölkért művész feladata az volt, hogy művészi formát adjon az elképzelésének. A lokalitás komplex és többrétegű beépülésre

vall az a tény, hogy a tartalmi elképzelés ötlete és kidolgozása (nem utolsó sorban az értelmezés narratívája) a polgármester személyéhez kötődik. A kivitelezés folyamatának képviselője, felügyelője, szervezése céljából helyi bizottság alakult. De nem mellékes ebből a szempontból az a tény sem, hogy a szobor készítőjének családtagja gyergyóremetei származású. Mint ahogy az a véletlenszerű egybeesés sem, hogy a kész szobor szállítására az internetes felhívást követően gyergyói kamionos vállalkozott. Végül pedig ami a szimbolikus térmegjelölési folyamat társadalmi beágyazódásának legfontosabb hordozója: a költségkereteket biztosító úgynevezett értékjegy kampány keretében rövid idő alatt több mint 700 helyi lakos adakozott. Az adakozók neveit tartalmazó lista a szobor talapzatába van beépítve. A lokalitás a koncepcióban, a kész szimbolikus konstrukcióban és a kivitelezési folyamatban egyaránt hangsúlyosan érvényre jut. A lokális beágyazódás legfontosabb mozzanata a felavatás ünnepe volt. Ezt követően ehhez a szimbolikus helyhez nem kapcsolódik alkalmi vagy periodikus ünneplési gyakorlat.

Társadalmi igény, illeszkedés a lokális kontextusba

Ez a program elsősorban egy szélesebb körű, a székelyföldi térség településeire jellemző társadalmi igényre alapozódott. Ez a társadalmi igény/elvárás arra irányult, hogy visszaállítsa a lokális identitások nyilvános kifejezésének azt a gyakorlatát, amelyet a romániai kommunista rezsim 1989 előtt részben vagy egészében fölszámolt. Ennek három legfontosabb eleme: a magyar településnév hivatalos használata, a településhatár magyar nyelvű szimbolikus jelzése, illetve a központi tér szimbolikus megjelölése. Ebben az értelemben ez a program modellkövető.

Kifejezetten helyi igény három vonatkozásban jelentkezett: egyrészt abban, hogy a térrendezést és a szoborállítást megelőzően a község központi tere elhanyagolt volt, másrészt abban, hogy a szimbolikus térmegjelölés a település és a helyi közösség szinkretikus megjelenítésére irányuljon, harmadrészt pedig abban, hogy a kivitelezés folyamata széleskörű társadalmi részvétel formáját öltse.

A helyi igényre való alapozás összetettsége önmagában garantálta azt, hogy ez a program alokális társadalmi szerkezet részeként működjön.

A lokális struktúrán belüli pozícionálás, a program fölépítése

A Program alapötlete, és tartalmi-ideológiai kidolgozásának első fázisa egyetlen személyhez, jelen esetben a polgármesterhez kötődött, Ez fokozatosan, további helybéli szereplők bevonásával vált végleges formában kidolgozottá, illetve tervvé. Ezt ismerhette meg a község lakossága. A kidolgozás és társadalmi elfogadtatása időtartama néhány hónapot vet igénybe. Ebben a folyamatban voltak viták, eltérő elképzelések, sőt, a program szükségességét megkérdő vélemények is meg fogalmazódtak. Ezek azonban nem voltak annyira erősek, hogy megkérdőjelezzék a programot. A tervezési folyamatban külső szerepvállalásra nem volt szükség, a szobor kivitelezésre fölkerült művész a kész koncepciót valósította meg.

Helyi szerepvállalás, külső közreműködés/támogatás

A koncepció társadalmi elfogadása az ötletgazdától kiindulva, koncentrikus körökben fokozatosan történt, és a támogatásra való felszólítás révén gyakorlatilag minden helyi lakos bevonódott a folyamatban. A megismerés és a társadalmi elfogadás ilyen formája azt eredményezte, hogy a programba való bevonódásnak (ismeretek szintjei, tényleges szerepvállalás szintjei) is koncentrikus körei alakultak ki, a tényleges kivitelezést felügyelő szűkebb körű testülettől a település teljes lakosságig. Ebben a modellben(koncentrikus körök képződése és működése) fontos szerepe van annak, hogy a program ismeretének szintjei, a tényleges közreműködés szintjei között átfedés van. A kizárólag helyi jellegű anyagi támogatás más szintet képez, de itt is kísérlet történt a programba való formális bevonásra oly módon, hogy a támogatók névsorát beépítették a talapzatba, ezzel jelölve a település identitásnak megerősítéshez való személyes hozzájárulást.

A program tartalma

A Program tényleges tartalma ebben az esetben a helyi közösség működtetése a szobor koncepciójának, a tervezési és kivitelezési folyamat révén. A társadalmi részvétel ebben a programban kialakított formája magát a szoborállítást a közösségépítés eszközeként működteti. Ezt szolgálja a folyamatba való bevonódás koncentrikus köreinek kialakítása, a hozzászólásoknak, vitáknak, alternatív véleményeknek a folyamatba való beengedése, az anyagi hozzájárulások megszervezésének módja, illetve – nem utolsósorban – az adományozók nevének jelképes

megörökítése.

Helyi szerep, hatás, jövőbeli funkció

A Program lokális szerepét maga a tervező, szervezési, kivitelezési folyamat adja, amely a választott kivitelezési formának köszönhetően ebben az esetben azonos a helyi közösség működési módjával, még pontosabban annak egy térben, időben és cselekvésekben jól meghatározható szegmensével. Belső program a szó szoros értelmében, miközben olyan esemény, amelyben a településnek korábban nem volt része. A kialakítás módja a helyi közösség működésének része, amely a program befejezésével lezárult. A kialakított szimbolikus hely a településkép része, ehhez nem kapcsolódik további közösségi esemény.

Összefoglalás

Az elemzett szoborállítási program endogén fejlesztési program, amely koncepciójában és kivitelezési módjában teljes mértékben beleilleszkedik a lokális kontextusba. A külső szakértők által időszakosan végzett fejlesztési tervekkel nincsen közvetlen kapcsolatban. Létrejöttét és sikeres kivitelezését az ötletgazda nagyon alapos helytörténeti ismeretei tették lehetővé, valamint a lokális közösség működéséről való személyes tudás.

A védőnői szolgáltatás kialakítása és működése mint térségi szinten egyedülálló program

Gyergyóremetén a védőnői szolgáltatás működésének kidolgozása szorosan kapcsolódik ahhoz a koncepcióhoz, amely szerint a község vezetősége fontosnak tartja a családorvosi szolgáltatásokon túlmutató egészségügyi szolgáltatások elérhetőségét a helyi közösség számára (Egészségház projekt). Ez a koncepció azért egyedülálló a térségben, mert a helyben elérhető alapszolgáltatások bővítése mellett magába foglalja az elsősorban Magyarországon elterjedt védőnői szolgáltatás kidolgozását is. Magyarországon a védőnő alapvetően a családorvosokat segítve, tájékoztatási és betegség-megelőzési rutinfeladatokat lát el, beleértve a terhesgondozást, a csecsemőgondozást és a gyermekek fejlődésének nyomon követését 14 éves korukig. A gyergyóremetei program a magyarországi modellt adaptálta a helyi igények és feltételek szerint.

Annak ellenére, hogy a székelyföldi térségben nem újszerűek a magyarországi minták alapján – kisebb nagyobb sikerrel – kidolgozott kezdeményezések, a védőnői szolgáltatás egyelőre még csak ebben a községben elérhető. Ugyanakkor az erre irányuló igényről nem csak Gyergyóremete vonatkozásában lehet beszélni. Mivel a helyi közösség kapcsolata az anyaországgal többretű, szinte mindenki ismeri valamilyen formában a védőnői hálózat fogalmát és tartalmát. Ugyanakkor a családlátogatásnak, csecsemőgondozás intézményesült formájának vannak térségi előzményei is.

A védőnői szolgáltatásra mint segítő szakmára, térségi szinten egyre nagyobb igény van, ugyanis a védőnő egyfajta mediátor szerepet tölt be a családok, a családorvosok és más helyi intézmények között, ezáltal fontos segítséget nyújt a családoknak nem csak egészségügyi problémákhoz kapcsolódó kérdésekben. A Gyergyóremetén megvalósított program egyedülálló a térségben. Jelen pillanatban a védőnői hálózat finanszírozásának nincs országos, törvényes szabályozása.

Mivel a program egy létező helyi igényre válaszol, a védőnői szolgáltatás magyarországi modelljének megvizsgálása mellett az állás jogi kereteinek kialakítása, és a munkavégzésre megfelelő személy megtalálása/kiválasztása bizonyult az egyik legfontosabb feladatnak a projekt megvalósítása során. A feladat megoldásában a helyi

önkormányzat és a családorvosok közreműködése volt szükségszerű. Az állást egy egészségügyi tanulmányait Magyarországon végző, magyarországi egészségügyi rendszerben munkatapasztalatokkal rendelkező, helyi lakos tölti be, aki számára a munkalehetőségnek nagyon fontos szerepe volt a hazaköltözésben.

„6 éve indult ez a program Gyergyóremetén. Kifejezetten önkormányzati támogatásból valósult meg. Igény volt arra, hogy kellene egy olyan ember, aki bensőségebb viszonyt és kapcsolatot alakít ki a kisgyerekes családok között. Ebből a megfontolásból indult ez a védőnői program, a szomszédos ország, Magyarország mintájára dolgoztuk ki ezt a tervet. Én Budapesten végeztem az egészségügyi iskolát és megismertem ezt az ellátást (...) úgy döntöttünk időközben, hogy hazaköltözünk, és volt egy ilyen lehetőség, én ennek kapcsán jelentkeztem erre az állásra... Ez védőnői állás, terepmunka igazából. Ez egy újonnan létrehozott állás volt, ami a vezetőség ötlete volt.” (I.N.)

Tehát a védőnői szolgáltatás kialakítása az egészségügyi és családpolitikai szempontok mellett a helyi humán erőforrás fejlesztés és bővítés szempontjából is példaértékű program.

A védőnő által végzett tevékenységek nem csak a családok, hanem a családorvosok számára is hiánypótlók: például tanácsadás, megelőzés, anyatejes táplálás, terhesség alatti mérések, rutinvizsgálatok. A családlátogatás tevékenység által a gyermekek intézménybe kerülésének idejéig folyamatos kapcsolat van a családorvosok, a védőnő és a család között. Az ilyen jellegű, folyamatos szakfelügyelet elvégzésére a családorvosoknak nincs lehetőségük, így a gyermekek 0 és 3 éves kora között elmarad a rendszeres tájékoztató és megelőzési tevékenység, és a családorvosok csak akkor szembesülnek a problémákkal, amikor azok már komolyabb egészségügyi, fejlődési rendellenességi problémákká alakulnak.

„Az elvégzett munka terepmunka, a gyerekek fejlődését nyomon követve. Ugyanakkor, mivel nem életképes csak önmagában a terepmunka, a családorvosokkal összehangolva dolgozom. Nyomon követem az oltási protokollt, tehát

terhességgondozástól egészen addig, amíg a gyerek bölcsődébe, vagy óvodába kerül.” (I.N.)

A program megvalósítása szempontjából erőforrásként fontos szerepe volt a Egészségház projektnek és koncepciójának, a családorvosok együttműködésre való nyitottságának, valamint annak, hogy a védőnői munka végzésére volt egy elérhető, potenciális célcsoport a külföldön dolgozó, egészségügyi szakképzettséggel rendelkező helyi lakosok által. Romániában még nincs felsőfokú védőnői képzés, és mivel a tervezett tevékenység végzésére alkalmas, szakképzett személy hiányában a program megvalósítására nem lett volna lehetőség, a munkavégzésre csak külföldön szakképzettséget szerzett célcsoport jöhetett szóba. A program fenntarthatósága szempontjából (például utánpótlás, képzés) gyengeség az, hogy a védőnői hálózatnak nincsenek ország szinten intézményesült keretei.

A program további erőforrás szükségletét a védőnő álláskeret kialakítása és finanszírozása képezte, amit a helyi önkormányzat tett lehetővé a családorvosokkal együttműködve.

A védőnői szolgáltatás a magyarországi modell szerint elsősorban terepmunka révén működik. A védőnő rendszeres családlátogatást végez a 0 és 3 éves korú gyerekek otthonában, a családdal történő, előzetes egyeztetés alapján. A védőnő számára a munkavégzés helye változó, azonban állandó munkapontot biztosít az Egészségház, ahol lehetőség van a családorvosokkal történő konzultációkra, személyes megbeszélésekre.

„Saját rendszer van, tehát azt vezetem be, hogy kihez járok ki, és, hogy az a gyermek mennyi idős. Azt, hogy fejlődési szinten hogy áll a gyermek, azt akkor tudjuk bevezetni a román egészségügy ellátó rendszerbe, amikor már bejött a rendelőbe, és a családorvos is ott van. Havi elszámolás van, amely alapján meg tudom mondani, hogy mit csinálok a rendelőn kívül. (...) Elég nagy a terep, én kell megoldjam a közlekedést, nyáron biciklivel, télen gyalog, vagy saját autóval, az időjárástól függően. A tevékenység úgy működik, hogy hazajön a család, bejelentik, hogy hazaengedték őket a legközelebbi kórházból, vagy a kórház jelenti be őket hozzánk, annak függvényében, hogy melyik családorvoshoz iratkoznak be, és akkor azt követően kimegyek, megvizsgáljuk a babát, megnézzük, hogy

a köldökellátásban van-e elakadás, nincs-e befertőződve, átnézzük a bőrét, hogy megy-e a fürdetés, az anyatejes táplálásra igyekszem nagyobb hangsúlyt fektetni, ott vannak kisebb-nagyobb akadályok... Igazából ez vesz több időt igénybe. Akkor beszélünk arról, hogy melyek azok a védőoltások, amiket el kell kezdeni, miután hazajöttek. Akkor a szűrésekről, amiken részt kell vennie a gyermeknek, amikor betölti a 4 hetet... Beszélünk a vitaminokról, az anya táplálkozásának fontosságáról, levegőztetésről, a látogatók közelségéről... ” (I.N.)

A védőnői munkavégzés mostanra már teljesen beépült a helyi közösség életébe, a családok együttműködők, nyitottak, ami azt bizonyítja, hogy ennek a szolgáltatásnak van fogadófelülete. A védőnő egy biztos pontot jelent a családok életében, nem csak szakmai, hanem lelki támasz szempontjából is. Mivel a gyermekágyi időszak egy bizonytalan, kérdésekkel teli periódus a családok életében (különösen az első gyerek születésekor), a védőnő segítsége hiánypótló például a csecsemő táplálása, fürösztése, de akár a babaágy helyének megtalálása szempontjából is. A védőnő szolgáltatás az Egészségházon keresztül képezi a község egészségügyi szolgáltatásainak fontos elemét. Lokális funkciója a mediátor szerep a családok, családorvosok és más helyi intézmények között, így azt lehet mondani, hogy egy olyan tevékenységről van szó, amely a helyi közösségi életbe több szinten integrált. A védőnői tevékenység hiánypótló, ugyanis nyomon követi a gyermekek egészségügyi, szociális és lelki fejlődését születésüktől az intézménybe kerülésük időpontjáig, valamint szakmai tanácsokkal látja el a családokat a csecsemőgondozáshoz kapcsolódó kérdésekben.

A program kidolgozása (álláskeret kialakítása, a tevékenységek kijelölése, megfelelő munkatárs megtalálása, integrálás, stb.) modellértékű a további egészségügyi, vagy más jellegű, hiánypótló szolgáltatások kialakításában. A tevékenység bővítése és jövője szempontjából fontos kiindulópontot képeznek a baba-mama, és más, a védőnő által is fontosnak tartott foglalkozások.

A társadalmi igény/szükséglet körvonalazása

A védőnői szolgáltatás alapvetően egy létező társadalmi igényre

válaszol, és tágabb értelemben a község vezetőségének egészségügyi szolgáltatások koncentráálásával kapcsolatos koncepciójának része

A lokális struktúrán belüli pozícionálódás, a program identitásának fölépítése

A védőnői szolgáltatás megtervezése és működtetése magyarországi modellt követ. Jogi, formális szempontból a helyi önkormányzat legitimálja a programot a családorvosokkal együttműködve.

A helyi szerepvállalás, külső közreműködés/támogatás

A program megvalósításának erőforrásai közé tartozik az Egészségház projekt és koncepció, a családorvosok együttműködésre való nyitottsága, a munkavégzésre alkalmas célcsoport megléte, a helyi önkormányzat anyagi támogatása. A program fenntarthatósága szempontjából gyengeségnek számít az országos szintű, intézményesült keretek hiánya.

A program tartalma

A program működése, tartalma magyarországi modellt követ, ma már teljesen beépült a helyi közösség életébe.

Helyi szerep, hatás, jövőbeli funkció

A védőnői szolgáltatás az Egészségház keretén belül, a községben elérhető egészségügyi szolgáltatások fontos része. Lokális funkciója szerint egy közvetítő, mediátor szerepet tölt be a családok, családorvosok és más helyi intézmények között.

Összefoglalás

A védőnői szolgáltatás mint segítő szakma iránti igény térségi szintű, így a Gyergyóremetén megvalósított működési forma modellértékű. Ez a szolgáltatás a székelyföldi térségben, jelenleg csak itt működik, a finanszírozásnak nincsenek országos keretei.

A 18 évesek bálja Gyergyóremetén

A nagykorúsítás minden társadalomban fontos eseménynek számít. A gyermekek ettől kezdve nem csak jogi, hanem szimbolikus értelemben is a társadalom felnőtt, teljes jogú tagjaivá válnak. A székelyföldi társadalomban a nagykorúsítás ürügyén többféle rituális eseménysorozat vált hagyománnyá. Az egyik legelterjedtebb a 12. osztály végén, iskolai keretek között megszervezett maturandus-ünnepség, amikor nagykorúsítást jelképező szalagokkal, emléklapokkal, ünnepi beszédek és vidám előadások keretén belül az iskola boldog felnőttkort kíván a diákoknak. Szintén a rituális és szimbolikus felnőtté avatáshoz kapcsolódnak a székelyföldi településeken, a 18 évesek tiszteletére megszervezett bálók. Az iskolai keretek között zajló nagykorúsítási rendezvényekhez képest a 18 évesek bálja egy olyan lokális, közösségi esemény, amely a szimbolikus felnőtté avatás mellett társadalomszervező, lokális identitásmegerősítő szereppel is bír, nem csak a 18 évesek, hanem a közösség minden tagja számára. Egy ilyen esemény alkalmas a társadalmi pozíciók megerősítésére, így nem véletlenül fordul elő az, hogy politikai szereplők is felszólalnak ezeken az alkalmakon.

A székelyföldi térség településein a nagykorúsító bálszervezés forgatókönyveinek vannak azonos és egyedi elemei. Például településenként változóak a szervezés főszereplői: míg sok településen a 18 évesek saját maguknak szervezik meg ezt az eseményt, egyre elterjedtebb az, hogy a helyi önkormányzat, az egyház, vagy valamilyen civilszervezet is fontos szerepet vállal ebben.

Gyergyóremetén a nagykorúsító bál megszervezésének mai formája egy régi hagyomány újjáélesztéséhez kapcsolódik. A helyi önkormányzat rendszerint a farsangi időszakban szervezi meg az ünnepséget, amelynek fontos mozzanatai közé tartozik a „fiatal felnőttek” bécsi és angol keringője, valamint néptánc előadása. Lokális, közösségi eseményként kiemelt jelentőségük van az ünnepi beszédeknek, amelyek szimbolikusán a közösséghez való tartozást, helyi szerepvállalást, felelősségvállalást tudatosítják a résztvevőkben. A gyergyóremeteni ünnepségen a 18 évesek nem csak meghallgatják ezeket a szimbolikus üzeneteket tartalmazó ünnepi beszédeket, hanem fogadalmat is tesznek feladatvállalásaikról.

A gyergyóremeteni 18 évesek bálja már 10 éve a helyi közösség életének

fontos és meghatározó eseménye, amely jelentős társadalomszervező erővel bír. Közösségfejlesztési szempontból az egyik legjelentősebb helyi eseményről van szó, amelyhez közvetetten vagy közvetlenül a település minden lakosa kapcsolódik.

Társadalmi igény, illeszkedés a lokális kontextusba

A rendezvény elsősorban arra a közösségi igényre válaszolt, amely szerint a sok infrastrukturális beruházás mellett fontos figyelni az emberekre, a közösségi életre is, arra, hogy a lakosság jól érezze magát a településen. Ez az elgondolás az Eu-hoz való csatlakozás utáni időszakban volt releváns, amikor az elérhető uniós források megnövekedése következtében, a településvezetőség prioritási listáján – a térség más településeihez hasonlóan – nagyon fontos szerepet kaptak a hiánypótló infrastrukturális beruházások.

A közösségi részvételt erősítő, támogató rendezvények iránti igényre adott válasz elsősorban a helyi önkormányzat és a civil szféra képviselői körében kialakult szervezőcsapat bálszervezés ötlete volt, így kezdetekben, kísérleti jelleggel két bál került megszervezésre: a falu búcsújához kapcsolódó Lénárd bál novemberben, valamint a farsangi időszakra tervezett 18 évesek bálja. Az utóbbi a fiatalokat, és rajtuk keresztül a családokat szólítja meg úgy, hogy a szervezésbe is bevonja őket. A kezdeti sikerek ellenére végül a 18 évesek bálja vált rendszeresen megszervezett rendezvénné, egyrészt azért, mert strukturális jobban beépült a helyi közösség életébe, másrészt pedig azért, mert ennek a rendezvénynek voltak már előzményei, modelljei (a fiatalok által szervezett szüreti bálók), hagyománya nem csak a település életében, hanem a székelyföldi térség viszonylatában is. A nagykorúsító rendezvény a székelyföldi térségben egy tradicionális modell, amelynek fő célja a 18 évesek felnőttkorba való beavatása, és a korcsoport rituális megjelenítése.

A lokális struktúrán belüli pozícionálás, a program fölépítése

A rendezvény mai forgatókönyve, valamint a helyi közösségi életben betöltött szerepe fokozatosan formálódott az elmúlt 10 év során. Annak ellenére, hogy a Program fő koncepciója, mozgatórugója kezdetekben csupán a bálszervezés volt, utólag jó iránynak bizonyult a nagykorúsítás tematika. Föltehetően ez azzal magyarázható, hogy a nagykorúak megjelenítésére, a szimbolikus felnőtté avatásra volt egyfajta közösségi

igény, valamint fogadófelület.

A helyi önkormányzat alkalmazottaiból és a civil szféra képviselőiből formálódó szervező csoport kezdetektől fontos szerepet vállal a rendezvény programjának kidolgozásában. Az évente újragondolt forgatókönyv számos eleme ma már hagyományszerűen ismétlődik, és nem csak a rendezvény napjára korlátozódik. A rendezvényt egy hosszabb felkészülési időszak előzi meg, amikor a szervezők számba veszik és megszólítják a célcsoport minden tagját, fölkerik a zenészeket, a 18 évesek betanulják a nyitótáncot, megtervezik és megvásárolják a báli ruhájukat, a család pedig otthoni ünneplésre készül.

Helyi szerepvállalás, külső közreműködés/támogatás

A rendezvény széleskörű társadalmi elfogadásában és hagyománnyá válásában az játszott fontos szerepet, hogy közvetett vagy közvetlen módon a helyi közösség minden tagját érinti: a 18 évesek családjait, rokonait, ismerőseit, barátait. Tovább a rendezvény megszervezésében – kisebb nagyobb mértékben – közreműködik minden fontosabb helyi intézmény és szervezet. A rendezvény a fiatalok és családjaik szerepvállalása következtében egy önszervező, endogén programmá vált, amely a település életének egyik legfontosabb eseménye.

A program tartalma

A Program tartalmának központi eleme a bál forgatókönyve. A farsangi időszakban megszervezésre kerülő esemény általában délután 6 órakor kezdődik, a résztvevők ünnepélyes köszöntésével. A 18 éveseken kívül a rendezvény résztvevőit képezik az ők meghívottjaik (3-4 személy), valamint a helyi hivatalosságok. Az elhangzó köszöntő beszédek szimbolikusan a célcsoport felnőtté nyilvánítását tematizálják. Az esemény forgatókönyvének egyik legfontosabb eleme, csúcspontja az ünnepélyes nyitótánc, amelyre a 18 évesek a rendezvényt megelőző időszakban intenzíven készülnek. A nagykorúsítási rituálé másik fontos mozzanata az eskütétel, az oklevelek átvétele és a polgármester személyes gratulációjának fogadása.

Helyi szerep, hatás, jövőbeli funkció

A 18 évesek bálja strukturálisan a helyi közösség életének fontos részét képezi, széleskörű társadalmi elfogadottságnak és támogatottságnak örvend. Az esemény forgatókönyve, beleértve a szervezési folyamatot is, hagyományszerűen ismétlődik. Lokális funkciója elsősorban a 18 évesek rituális jellegű befogadása, köszöntése a helyi közösségben.

További lokális funkciója annak a helyi igénynek a kielégítése, amely szerint fontos a helyi közösség számára olyan rendezvények szervezése, amelyek mellett, hogy alkalmasak a kikapcsolódásra, szórakozásra, közösségi jelentőséggel is bírnak.

Az eseménynek ugyanakkor egyfajta közösségi identitás-megerősítő szerepe is van az elhangzó ünnepi beszédek által, amelyek a fiatal felnőttek köszöntése mellett a település életének prioritásaira, erősségeire is kitérnek, és mindez a résztvevőkben nyomatékosítja az összetartozás érzését, közösségi élményt jelent.

Összefoglalás

A gyergyóremetei nagykorúsító bál 10 éve kerül megszervezésre, arra a közösségi igényre válaszolva, amely szerint a fejlesztési projektek és prioritások mellett fontos figyelni a helyi közösségi élet szervezésére is. Ennek a lokális, közösségi eseménynek a fenntarthatóságát biztosítja az, hogy több szálon kapcsolódik a közösségi élethez, a közösség minden tagját megszólítja valamilyen formában. Az eseménynek a fiatalok felnőtté avatása mellett további szimbolikus jelentése és funkciója is van: a közös ünneplés, az összetartozás érzése, közösségi szerepvállalás tudatosítása. Ez a rendezvény, szimbolikus jelentése és funkciói révén a település minden fejlesztési programjára hatással van.

A Falurészek Kupája labdarúgó bajnokság, mint közösség-szervező rendezvény

A futballnak nagyon fontos társadalmi szerepe van, ugyanis a szórakozás mellett egy olyan sporttevékenységről van szó, amely a játékosok és a nézők számára is azonosulási lehetőségeket biztosít, ezáltal közösség-szervező ereje van. Péter László szerint (2016: 9) „a labdarúgás egy olyan ceremoniális intézmény, amelyben nagy társadalmi csoportok mondják el újra és újra, hogy kik ők és mit akarnak.”

A labdarúgásnak a székelyföldi térségben is jelentős hagyománya van, szinte minden településnek van saját focicsapata, amelyek leggyakrabban megyei és körzeti bajnokságokon játszanak. A térség településein, rendszeresen zajlik futball-edzés, oktatás, elsősorban a fiatalabb korosztályok számára. Ugyanakkor nem lehet figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy korosztálytól függetlenül, a futball egy nagyon kedvelt szabadidős tevékenység a férfiak körében. Elterjedt az amatőr focicsapatok megméréstetése a települések különféle rendezvényein, mint amilyenek például a falunapok, fesztiválok. Ennek a sporttevékenységnek a működése, anyagi támogatása legtöbb esetben a helyi önkormányzatoktól és civil szervezetektől függ. A futball Gyergyóremetén is egy nagyon fontos és támogatott sporttevékenység, amelyhez az elmúlt évek során több önálló rendezvény is kapcsolódott (például Korosztályok Kupája, Családnevek Kupája, Falurészek Kupája). Ezek a rendezvények a környező településekhez képest egyedülállóak, de egymáshoz viszonyítva, hasonló működési logika mentén igyekeztek a helyi közösség minden tagját bevonni, mozgósítani, tehát elérni azt, hogy ne csak a fiatalok jelentkezzenek a bajnokságokra. Annak ellenére, hogy a szervező csapat részéről nem egy előre megfogalmazott, tudatos cél volt a helyi közösség identitás-szerkezetének erősítése, ezek a rendezvények olyan közösségi energia mozgósításához járulnak hozzá, amelynek hosszútávon lokális identitásépítő és erősítő szerepe van.

A Gyergyóremetén megszervezett futball bajnokságok közül a Falurészek Kupája nevezetű rendezvény az egyik legsikeresebb (már nyolc alkalommal került megszervezésre), ami föltehetően azzal is magyarázható, hogy a helyi identitás térben megfogható struktúrájához kapcsolódik. Székelyföld településein a falurészek közötti versengésnek,

különbségtételnek, folyamatos egymáshoz való hasonlítgatásnak társadalomtörténeti hagyományai vannak.

Társadalmi igény, illeszkedés a lokális kontextusba

A falurészek közti „versengés” tradicionálisan része a lokális közösség működésének. Székelyföld más településeihez hasonlóan Gyergyóremetén is utca- és falurész identitások vannak, és a helyi lakosság körében – a helyi közösségi tudáshoz kapcsolódóan – jelentősége, sok esetben presztízsértéke is van annak, hogy ki melyik falurészen él. A falurészek identitása és az ehhez kapcsolódó közösségi tudás nagyon sajátos, csak Gyergyóremete vonatkozásában van jelentősége, annak ellenére, hogy más székelyföldi lokális közösségek is hasonlóképpen működnek. Tehát csak Gyergyóremete község lakossága számára ismertek azok a többletjelentések, mint amelyek például a Tulamaroshoz, vagy Rétaljához kapcsolódnak.

Gyergyóremete 10 falurészből áll: Szent István út, Csutakfalva, Tulamaros, Fenekalja, Rétalja, Bernád, Központ, Bakó, Tejporgyár, Alszeg. A nyolc éve rendszeresen megszervezésre kerülő Falurészek Kupája sportverseny ennek a 10 falurésznek a létező, belső, mentális-szimbolikus tagolására alapozott az ötlet felmerülésekor (bár inkább ösztönösen, mint tudatosan). Ezért lehetett számítani a pozitív reagálásra.

A lokális struktúrán belüli pozicionálás, a program fölépítése

A Program ötletének megvalósításához kezdetektől adottak voltak a feltételek a Sportcsarnokban a Kereszthegy Sportklub keretén belül működő, rendszeres sporttevékenység, valamint a helyi közösség igényei alapján. A helyi közösségi élet működése szempontjából pozitívumnak tekinthető, hogy a rendszeresen megszervezett sportrendezvényekre van helyi igény és fogadófelület.

A Program előzményeként nyolc évvel ezelőtt három labdarúgó mérkőzés került megszervezésre, hasonló elgondolás szerint: a Családnevek Kupája, a Korosztályok Kupája, valamint a Falurészek Kupája. Ezek közül mindhárom rendszeresen kerül megszervezésre és nagy sikernek örvend a helyi közösségben. A Falurészek Kupája azért sajátos, mert a lokális közösség működésének térbeli szerkezetéhez, a falurészek szerinti identitásokhoz kapcsolódik.

Helyi szerepvállalás, külső közreműködés/támogatás

A bajnokság megszervezése minden évben a Kereszthegy Sportklub tevékenysége keretén belül történik, és követi az első rendezvény szervezési modelljét. A program tartalmának kidolgozásában, beosztásában a benevezett csapatok is részt vesznek. Továbbá a szervezésben fő partner a helyi önkormányzat, valamint a helyi ifjúsági szervezet.

A rendezvény főszereplői elsősorban a benevezett csapatok, valamint a nézőközönség. A Program költségigénye nem nagy, a költségek fedezése többnyire helyi önkormányzati támogatásból, pályázati forrásból, valamint a nevezési díjakból történik.

A program tartalma

A program tartalmának egyedi eleme a falurészek közötti megmérettetés tematikája. Más szempontból az esemény menete követi egy hagyományos labdarúgó mérkőzés fölépítését. A Program tényleges jelentése és közvetett funkciója a közösségszervezés, a község meglévő mentális-szimbolikus tagolódásának megerősítése.

A rendezvény háromnapos, ami lehetőséget biztosít a településtől távolabb dolgozó, vagy tanuló lakosok részvételére is.

Helyi szerep, hatás, jövőbeli funkció

A Program helyi szerepe közvetetten a közösségi tudás mozgósítása, fenntartása, a lokális identitásstruktúrák megerősítése. Erre alapozva ennek a Programnak hosszútávon nagyon fontos szerepe van a közösségépítésben, közösségmegtartó ereje van.

Összefoglalás

Gyergyóremetén a Falurészek Kupája egy teljes mértékben endogén erőforrásokból megvalósított és további endogén erőforrásokat mozgósító Program. Egy hosszútávon fenntartható rendezvény, amelynek széleskörű társadalmi támogatottsága van a helyi közösségben. Amellett, hogy a falurészek közötti „versengés” tradicionálisan része a lokális közösség működésének, a Programot tovább erősíti a futball szimbolikus szerepe és rituális jellege. A rendezvény azáltal, hogy a résztvevőknek azonosulási lehetőséget jelent, közösségszervező, lokális identitáserősítő szereppel bír.

Kertész tanfolyam, mint modellértékű felnőttképzési program

Az új vidékfejlesztési paradigmában a társadalmi szempontok felértékelődési folyamatában (pl. szereplők, hálózatok, együttműködések) nagyon fontos szerepe van a felnőttképzési programoknak. Ebben a szemléletben a vidéki térségek számára a felnőttképzések során megszerezhető tudás, a helyi humánerőforrás képzése fejlődési lehetőséget jelent.

A felnőttképzéseknek, a foglalkoztatottság és életminőség javításának fontos eszközeiként az Európai Unió stratégiaiban és finanszírozási programokban is prioritásuk van. Egy vidéki térség számára a helyben meglévő ismeretek feltárása, és a tudás szempontjából hiányterületek pótlása a versenyképessége és vonzerőnövelés fontos lépéseiközé tartozik. Ennek a szemléletnek a fontosabb szempontjai a székelyföldi térség települései számára is ismertek, a helyi fejlesztési stratégiák részét képezik, azonban az infrastrukturális hiányok pótlására fókuszáló fejlesztési gyakorlat eddig még nem adott nekik jelentős teret.

Gyergyóremete község ebből a szempontból kivételt képez, ugyanis több fejlesztési programja, tevékenysége (például a helyi munkaerőpiaci adatbázis építése) igazolja, hogy az infrastrukturális beruházások mellett a közösség fejlesztése és képzése is prioritás.

Ehhez a gondolatmenethez kapcsolódóan, a községben már két alkalommal megvalósított kertész tanfolyam egy kísérleti és egyben modellértékű felnőttképzési programként könyvelhető el.

A tanfolyam koncepciója, erőforrásigénye, illetve megvalósítása is igazolja, hogy ez egy endogén program, amely helyi igényekre alapoz és helyben hasznosítható tudást generál a résztvevők számára.

A társadalmi igény/szükséglet körvonalazása

A Gyergyóremetén eddig két alkalommal megvalósított kertésztanfolyam (metsző és gyümölcsstermesztő, valamint zöldségtermesztő) egy kísérleti jellegű felnőttképzési programnak tekinthető, szorosan kapcsolódik a humánerőforrás fejlesztését prioritásként kezelő, helyi stratégiai koncepcióhoz. A humánerőforrás fejlesztés helyi prioritásként való kezelését igazolja az a munkaerőpiaci adatbázisépítési program is, amelyet a község vezetőségének felkérése alapján a csíkszeredai KAM-Regionális és Antropológiai Kutatások

Intézete valósított meg 2015-ben.

A munkaerőpiaci adatbázisépítő munka egyik fontos célja az volt, hogy a helyi önkormányzat számára információkat kínáljon a konkrét –formális, vagy nem formális – felnőttképzési programok indításához. Az elvégzett adatfelvétel eredményei arra világítottak rá, hogy a községben igen magas a képzési programok szervezése iránti igény. A felnőttképzési programok szempontjából kísérleti jellegű kertész tanfolyam sikere, valamint az előbbieken említett munkaerőpiaci adatbázis eredményei alapján Gyergyóremete lakossága körében van tanulási igény, fogadófelület a különféle képzésekre.

„Az alapgondolat az volt, hogy nem lehet meredek dolgokkal kezdeni a felnőttképzést, hanem valami olyannal kell, ami egyszerű, gyakorlati és a mindennapokban is hasznosnak látják. Egy elvont, tudományos képzés, még ha egyszerűen is van tálalva, nem vonzó, ha az emberek nem látnak valamilyen konkrét, gyakorlati hasznot benne. A kertész tanfolyam ilyennek ígérkezett. Ebben benne volt az is, hogy Ferencz Lehel gyergyóremetei származású, és Vásárhelyről visszaköltözött a gyergyói medencébe, Gyergyóújfaluba.” (N. J.)

A tanfolyam megszervezése továbbá illeszkedik a székelyföldi térségben egyre inkább felerősödő trendhez, amely szerint az értelmiségi, mezőgazdasági háttérrel nem rendelkező fiatalok körében is népszerűvé vált a hobbykertek létrehozása, a zöldségek és gyümölcsök otthoni termesztése.

„...ez egy gyakorlati, hasznos, fontos téma, mert egyre jobban kezdik ültetni a gyümölcsfákat, de szinte senki nem ért hozzá. 2016-ban szerveztük meg az első tanfolyamot, és most zajlik a második... Van egy új generáció. És főleg értelmiségi, aki nagyon kezd ez iránt érdeklődni. Lehel is mondta, hogy az összes, íróasztal mellől szökött értelmiségi jár a tanfolyamaira, tehát orvosok, vállalkozók...” (N.J.)

A lokális struktúrán belüli pozicionálódás, a program identitásának fölépítése

A kertésztanfolyam mint kísérleti jellegű fejlesztési program egy létező helyi igényre válaszolt, ugyanakkor egy társadalmi trendhez igazodik. Ezzel magyarázható az, hogy különösebb reklámozási és

pozícionálási tevékenység nélkül nagy érdeklődésnek örvendett.

Konkrétan a kertésztanfolyam iránti érdeklődők köre várhatóan néhány következő alkalom után csökken (ugyanis aki már elvégezte a tanfolyamot, megszerezte a kertésztevékenység végzéséhez hasznos információkat). A program koncepciója és megvalósításának modellje azonban hasznosítható további felnőttképzési programok esetében is. Ebben nagyon fontos a helyi önkormányzat szerepvállalása, valamint az oktató presztízse.

Lokális szempontból ennek a programnak jelentős humánerőforrásképzési és közösségszervezési szerepe van, és bár nem kapcsolódik hozzá képzés megszerzését tanúsító, hivatalos okirat, nem elhanyagolható a családfenntartási szerepe sem (jövedelemkiegészítő tevékenység, amelynek a térségben társadalomtörténeti hagyománya van).

A helyi szerepvállalás, külső közreműködés/támogatás

A program megvalósításának nincs jelentős anyagi erőforrásigénye, ugyanis konkrétan a tanfolyam ára ebben az esetben a résztvevők létszámának függvénye volt, és a résztvevők anyagi hozzájárulását tette szükségessé. Ez a program abból a szempontból is sajátos, hogy a gyakorlati ismeretszerzésnek a helyi kertek biztosították a terepet. Az elméleti képzés pedig a helyi önkormányzat épületében zajlott. A szervezés szempontjából a helyi önkormányzat legitimálja a programot, a feladatra kijelölt közreműködőn keresztül, aki a kertésztanfolyam esetében Nagy József volt.

„A hagyományos (toborzási) csatornáinkat, amelyeket fokozatosan kiépítettünk 2014 óta, azokat mindig egyformán bevetjük, minden rendezvény, képzés esetén: Facebook, plakát, helyi adó, helyi lap, de van a Group SMS Texter applikáció, most ezt látom a leghatékonyabbnak. Oda a fél falu telefonszáma be van írva, különböző csoportokban. Tehát van férfiak klubja, van általában a falu, van Gyergyói-medence, s akkor megnyomok egy gombot, s az SMS megy mindenkinek. Ennek a hatását mérjük..., s azt látjuk, hogy abszolút hatékony ez a módszer.”
(N.J.)

A program tartalma

A kertésztanfolyam a felnőttképzési tanfolyamok mintáját követve elméleti és gyakorlati órákból épült fel, tematika szempontjából pedig

metszéssel és gyümölcsstermesztéssel, valamint zöldségstermesztéssel kapcsolatos ismeretátadást foglalt magába. A tanfolyam megszervezése során a résztvevők igényeinek figyelembevétele nagyon fontos szempont volt. A metsző és gyümölcsstermesztő, illetve a kertészeti képzés is 6-6 alkalmat foglalt magába. Az elméleti képzés 3 órás, gyakorlati pedig 3 és 6 óra közötti, a résztvevők igényeihez igazodva.

Mivel a helyi önkormányzat infrastrukturális és legitimációs háttérrel biztosít ennek a tanfolyamszervezésnek, a program ezáltal épül be a helyi közösségi életbe mint sikeres felnőttképzési kísérleti program. A tanfolyam iránti érdeklődés és visszajelzések alapján az ilyen jellegű programoknak a helyi közösségben van fogadófelülete.

„A kertész tanfolyam és a zöldségstermesztő tanfolyam is 6 hétig tartott, heti 3 óra, ami vagy gyakorlat, vagy elméleti képzés. Az elméleti képzés azt jelentette, hogy előadás itt a helyi önkormányzat tanácstermében. A gyakorlati képzés pedig azt jelentette, hogy a résztvevők közül bárki kérhette, hogy menjünk ki az ő kertjébe, vagy gyümölcsösébe, és ott végezzük el azokat a munkákat, amiket tanulunk. Ez mindig hétköznapokon, estefele volt, mert úgy értek rá többen.” (N.J.)

Hely szerep, hatás, jövőbeli funkció

Ez a program más képzési területek esetében is modellértékű lehet a koncepció és a megvalósítás szempontjából. Lokális funkciója közvetett módon a helyi természeti környezet által biztosított lehetőségek kihasználása, a családfenntartás szempontjából hasznosítható tudás megszerzése, vidékfejlesztési szempontból pedig az innovációra való képesség megnyilvánulása. A megvalósított program egy olyan endogén tevékenység, amely helyi ötletet, helyi igények figyelembevételével valósított meg, helyi szereplők közreműködése által.

Összefoglalás

A kertész tanfolyam a koncepció, megvalósítás, és helyi szerep, hatás szempontjából is egy modellértékű, endogén program. A község hosszú távú felnőttképzési koncepciója, tervei szempontjából kísérleti jellegű képzésnek tekinthető, amely annak ellenére, hogy minimálisan kapcsolódik formális keretekhez, olyan gyakorlati tudásátadást tesz lehetővé, amelyre van fogadófelület a helyi közösségben.

A Gyergyóremetei Ifjúsági Szervezet

A civil szervezetek önkéntes szerveződésként minden társadalomban a társadalmi-kulturális élet fontos részei. Tevékenységük általában valamilyen közösségi célt szolgál, és egy közösség önszerveződésének keretét képezik, amelynek közösségfejlesztési és ezáltal vidékfejlesztési szempontból is nagy jelentősége van: a civil szervezetek képviselik a társadalom bizonyos csoportjait, támogatják a társadalmi részvételt (például közösségi kezdeményezések, önkéntesség formájában), közvetítő szerepet játszanak a közszféra és magánszféra között.

A civil szerveződési formák egyik jellegzetes formáját képezik az ifjúsági szervezetek, amelyek működésének kultúragazdasági, fejlesztéspolitikai jelentősége is van, ugyanis a fejlesztési folyamatokban kulcsszerepet játszó – és a társadalom jelentős részét képező – fiatal generációt képviselik társadalmi részvételre serkentő kezdeményezések formájában. Mivel az ifjúságot mint fontos társadalmi kategóriát érintő területek nagyon komplexek, az ifjúság a politikában is külön figyelmet kap. Az európai tagállamokban, az Európai Unió ifjúságpolitikai szemléletében az ifjúság egy fontos erőforrás, társadalmi tőke. Ebben az ifjúságpolitikai szemléletben és cselekvésrendszerben prioritás az ifjúsági szervezetek létrehozásának és működésének a támogatása, amelyet a székelyföldi térség fejlesztéspolitikai kulcsszereplői is korán felismertek. Hargita Megyében a 2000-es évek elején volt egy erőteljes intézményesülési folyamat, amelynek részeként a megye több településén – elsősorban önkormányzati támogatással – jegyezték be ifjúsági szervezeteket. Ezeknek az ifjúsági szervezeteknek az ernyőszervezetének vallja magát a Csík Terület Ifjúsági Tanácsa. A Hargita megye településein bejegyzett és működő ifjúsági szervezetek az elmúlt két évtizedben nagyon aktívak voltak az ifjúsági és kulturális kezdeményezések terén.

AREMISZ – “Tolvajos” Remetei Ifjúsági Szervezet a fentiekben említett ifjúsági szervezettelétrehozási hullámban, 2002-ben került bejegyzésre. A kezdeti és mai működése értelmében a helyi fejlesztési folyamatok fontos szereplője, amely amellet, hogy minden téren képviseli a helyi ifjúság érdekeit, példáulértékű a saját rendezvényszervezés, a társadalmi részvétel erősítése, illetve a helyi szervezetekkel és intézményekkel való együttműködés szempontjából is.

A társadalmi igény/szükséglet körvonalazása

A Gyergyóremetén működő ifjúsági szervezet létrehozásának ötlete először 2000-ben merült fel a helyi civil ügyekkel foglalkozó szereplőcsoport körében. A szervezet létrehozásának és működésének előkészítése 2001-ben indult. Ebben az időszakban modellértékű volt a falu testvértelepülésén, Biatorbágyon működő ifjúsági szervezet, amellyel a későbbiekben kialakult egy szorosabb együttműködési kapcsolat is.

A kezdeti tervek szerint a szervezet fő célja a szabadidős-, sport-, és kulturális tevékenységek szervezése fiatalok számára, fiatalok bevonásával. Végül hivatalos formában 2002-ben alakult meg a REMISZ 28 taggal, a helyi önkormányzat segítségével. Székhelye a Művelődési Ház.

A lokális struktúrán belüli pozicionálás, a program fölépítése

A szervezet lokális struktúrán belüli pozicionálódása és identitása szempontjából nagyon fontos megemlíteni azt, hogy a szervezet tagjai a tevékenységeket ma is a kezdetekben megfogalmazott célkitűzések alapján szervezik, mint például a Remetei Ifjúsági Napok, Sportnapok szervezése, vagy együttműködés más helyi és külföldi szervezetekkel.

A kezdetekben a Remetei Ifjúsági Napok és a Gyergyóvidéki Ifjúsági Néptáncalálkozó volt az a két fő rendezvény, amelynek a szervezését a REMISZ felvállalta. Mindkét rendezvény sorozattá vált, és fontos szerepet tölt be a helyi közösség életében. Továbbá a Gyergyóvidéki Ifjúsági Néptáncalálkozó megszervezése által a község regionális szerepét is erősíti. A rendezvények szervezésének kontinuitása nagyon fontos a szervezet hitelessége szempontjából.

A szervezeti identitás, és a program lokális szerepe szempontjából további fontos rendezvény a REMISZ Mikulás.

Helyi szerepvállalás, külső közreműködés/támogatás

A szervezet létrehozását anyagi és szakértői szempontból is a helyi önkormányzat támogatta. A helyi önkormányzat az induláskor és ma is fontos szerepet játszik a szervezet legitimációjában. A működéshez a szervezet tagjai kezdetekben helyi pályázati forrásokat használtak, majd a későbbiekben ez a forrásszerzési gyakorlat kiterjedt a magyarországi pályázati forrásokra is. A rendezvények megszervezéséhez továbbá

erőforrást képeznek a helyi vállalkozók támogatásai (például a REMISZ Mikulás során vásárolt édességek esetében). A tevékenységek megszervezésében, a szervezet működésében az egyik legfontosabb erőforrást a tagok önkéntes munkája képezi.

A REMISZ tulajdonképpen azért tekinthető egy sikeres helyi fejlesztési programnak, mert kiválóan menedzseli a különféle erőforrásokat, a községben serkenti a fiatalok társadalmi részvételét, tevékenysége társadalmi tőkét generál.

A program tartalma

Az ifjúsági szervezet megalakulása után a tevékenységek megkezdésének első lépése volt a helyi közösség tájékoztatása a helyi televízió és újság segítségével. A szervezet keretében kialakuló „szervező” csoport igyekezett megszólítani a középiskolásokat, valamint a hetedik és nyolcadik osztályos korcsoportot.

A szervezet fenntarthatóságának fontos eleme, hogy a már említett, kezdeti „szervező” csoport szükség szerint ma is szerepet vállal a működésben például szakmai tanácsokkal, a tapasztalatok megosztásával.

A REMISZ jelenleg működő, állandó projektjei a Remetei Ifjúsági Napok, a Gyergyóvidéki Ifjúsági Néptáncalátkozó, a REMISZ Mikulás. A REMISZ Mikulás egy újabb programnak számít, ami négy éve indult. Ennek keretén belül, helyi támogatók segítségével a REMISZ Mikulás édességeket osztogat a gyerekeknek. Ez a program nagy sikernek örvend a helyi közösségben.

Továbbá a szervezet minden évben részt vesz a Falunapok megszervezésében (például palacsintasütés, kakaós kávéfőzés), illetve vannak időszakos programjai, projektjei is: jelenleg népviseleti ruhákat vásárolnak a néptáncsoport tagjainak magyarországi pályázati forrásból.

Hely szerep, hatás, jövőbeli funkció

A Remetei Ifjúsági szervezetnek azáltal, hogy szoros együttműködésben van a helyi intézményekkel és más civil szervezetekkel, kiemelt lokális szerepe van. Ez a szervezet továbbá helyi erőforrásokat (anyagi és társadalmi) mozgósít, menedzsel, képes az önszerveződésre. Helyi szerepe kiemelten a fiatalok társadalmi részvételének erősítése, utánpótlás

nevelés, a helyi ifjúság érdekeinek képviselője. Annak ellenére, hogy az alapvető működési elve, a célok jellege nem különbözik a térség más ifjúsági szervezeteitől, ez a program mégis egyedülálló, elsősorban az aktív működéséből, a kontinuitásából, legitimitásából, közvetítő és közösségépítő, közösségmegtartó funkciójából adódóan.

Összefoglalás

A REMISZ – “Tolvajos” Remetei Ifjúsági Szervezet létrehozása mint helyi fejlesztési program, modellértékű a Gyergyói-medencében, ugyanis annak ellenére, hogy a célkitűzéseit, működési elveit tekintve nem egy egyedi szervezetről van szó, a kezdeti és mai működése értelmében is a helyi fejlesztés aktív szereplője, szerepe egy átlagos ifjúsági szervezethez viszonyítva komplexebb. Ebből adódóan a helyi ifjúság érdekeinek képviselője, az utánpótlás nevelés, rendezvényszervezés, társadalmi részvétel erősítése mellett, aktivitása kiemelkedő az erőforrás menedzsment, valamint a helyi szervezetekkel és intézményekkel való együttműködés szempontjából is. Továbbá a Gyergyóvidéki ifjúsági Néptáncfalalkozó megszervezésével Gyergyóremete község regionális szerepét erősíti.

Gyergyói Tánc- és Zenetábor

A térségi települések gyakran kezdeményezetek és kezdeményeznek olyan programokat, amelyek az adott településen túlmutató szerepet kívánnak fölvállalni. Ezek egy része olyan esemény szervezését célozza (ünnepek, fesztiválok, kiállítások, vásárok stb.) amelyek nagyobb számú résztvevővel számolnak, és a kezdeményező település azt szeretné, ha a környező települések lakosai is részt vennének ezeken a rendezvényeken. Ettől lényeges mértékben eltérnek az olyan kezdeményezések, amelyek a megnevezés révén és a fölvállalt funkció révén is „regionálisnak” nevezik magukat. Ebben az esetben a kezdeményező/szevező település a szomszéd települések részéről nem csupán passzív lakossági részvételre számít, hanem hivatalos és programszerű közreműködésre is. Az ilyen kezdeményezések esetében rendszerint az történik, hogy a környező települések hallgatólagosan vagy akár manifeszt módon negligálják a kezdeményező település regionális szerepvállalását, és a kezdeményezés vagy abbamarad, vagy lokálissá válik. Mivel ebben a régióban az egymás közelében lévő községek, települések rendszerint versenyeznek, még pontosabban vetélkednek egymással, kicsi az esély olyan program szervezésére, amelyet egy település kezdeményez és vállal fel, a többi település pedig elfogadja ezt a kiemelt szerepet és vállalja a kialakított együttműködési formák betartását. Arra a változatra pedig, hogy több település közösen tervezzen regionális szerepű programot egy település számára tapasztalataink szerint a térségben nincsen példa.

A Gyergyóremetén évek óta szervezett, regionális szerepet fölvállaló tánc- és zenetábor is induláskor a térségben járható modellt követte. Egy település kezdeményezett térségi hatáskörű programot, ezzel mintegy „lefoglalta” a maga számára ezt a rendezvénytípust, kész tények elé állítva a többi térségi települést, amelyek végső soron hasonló eséllyel, ugyanolyan joggal kezdeményezhették volna ugyanennek a rendezvénytípusnak az elindítását. A gyergyóremetei kezdeményezés „bejött” abban az értelemben, hogy évek óta rendszeresen megszervezésre kerül, a térség más településeiről is rendszeresen jelentkeznek résztvevők, a program mára intézményes formát öltött, a település és a program térségi szerepe a térségi társadalmi nyilvánosságban és a mindennapi nyilvánosságban is rendszeresen tematizálódik.

Ilyen jellegű programok esetében az elsődleges elemzésre váró

kérdés az, hogy miként alakult ki és működik a program autoritása. Az autoritás alapozó és mindmáig legfontosabb összetevője a térségen kívüli szakmai tudás. Ez magyarországi szakemberek személyéből, tudásából, periodikus fizikai jelenlétéből, gyakorlati munkájából és magatartásából áll össze. Ők azok, akik magyarországi szakmai archívumokban fölkutatták a gyergyói táncok, dalok gyűjteményét, azt elhozták Gyergyóremetére, és a tábor otatási anyagává tették. Ők azok, akik gyergyói optikából nézve „tudják”, „ismerik” „elhozzák” a gyergyói hagyományt, és ennek a külső szakmai szerepnek a legitimitása térségi kontextusban nem kérdőjeleződhet meg. Elvben más település is kezdeményezhtne hasonló programot, még abban az esetben is, ha valahol már van ilyen, de ahhoz hasonló súlyú külső szereplőkre és legitimitásra lenne szükség.

A program autoritásának második komponensét a táncművészet szakmai tartalmának „gyergyóisága” adja. Olyan ismeretanyag elsajátításáról van szó, amely „a miénk”, amely „gyergyói”, amelyet ismerni és elsajátítani kell „mindenkinek”. Ha kisebb részben is, de összetevője az autoritásnak a „nemzeti paradigma”, amely részben a magyarországi szakmai szereplők jelenlétében és szerepvállalásában, részben pedig a gyergyói hagyományoknak a magyar kultúrához való tartozásában tematizálódik (ideologikus jellegű tematizáció).

A kezdetektől jelen lévő és folyamatosan működő, jelentős súlyú autoritás „mag” leegyszerűsítette a program szervezését és intézményesülési folyamatát. Viszonylag hamar nyilvánvalóvá vált, hogy milyen egyéb komponensekre van szükség a működéshez, és milyen legyen az évente rendszeresen ismétlődő alapmodell. A helyi önkormányzat szerepe az anyagi támogatás, a termék biztosítása, illetve hivatali munkatársak munkaidejének, szervezői kapacitásának „adományozása”.

Ez a program egyben bejáratott forrásszerzési lehetőség is, ha a bevont forrás jelentős, akkor csökkenhet a hivatal hozzájárulása, és csökkenhet a résztvevők anyagi hozzájárulása is. A résztvevők hozzájárulásnak két összetevője van: személyes anyagi hozzájárulás, illetve az intézményesült program kereteihez, szabályaihoz való igazodás. Ez utóbbi nagyon fontos jellemző: ez a program nem olyan módon ágyazódott be a helyi közösségbe, hogy a helyi közösség opciói mentén változzon, alkalmazkodjon. A program magas fokon formalizálódott, tartalmi elemei csak kismértékben módosulnak.

Ennek jellegzetes példája, hogy a tánc és ének mellett a programban megjelentek a kézművel foglalkozások. A társadalmi részvétel térségi mintázatai nyilván megpróbálnak hatást gyakorolni a programra. Amikor erősödik a népi kultúrával való foglalkozás divatjellege, akkor a programban való részvétel társadalmi presztízssé válik, és ennek egyik folyománya, hogy a szülők egy társadalmi rétege szemében „illik” minél kisebb gyerekeket beírni ebbe a programba. Az ilyen külső hatásokra a program szervezeti korrekciókkal válaszol, ezzel megerősíti a kialakult intézményes formát. A program a működési modelljét tekintve fokozatosan olyan helyi „intézménnyé” válik, amely a helyi lakosság és a térségi lakosság számára kiszámítható módon (időkeret, részvételi feltételek, szakmai tartalom, közösségi élmény stb.) szolgáltat. Ugyanakkor erősíti a község ismertségét, presztízst, elsősorban a térségi településekhez viszonyítva. Az elmúlt időszak gyakorlata azt mutatja, hogy a program intézményesülése ezen a szinten megállt, nem került sor ennek a programnak olyan újabb szakmai tartalmakkal való bővítésére mint például szakmai archívum kialakítása, helyi szakértő képzése, üzleti hasznosítás, saját infrastruktúra kialakítása stb.

A társadalmi igény/szükséglet körvonalazása

A Gyergyói Tánc- és Zenetábor megvalósításának ötlete egy térségi hatáskörű programkoncepcióhoz kapcsolódik, amelynek fő célja a gyergyói táncok megismerése, oktatása, tanulása a térségi gyermekek körében. A Program ötletének alapját térségen kívüli, magyarországi szakértők (Farkas Tamás néptáncoktató és Berecz András népdalénekes) szakmai tudása képezi, amely mindmáig hozzájárul a program legitimitásához. Az ötlet megvalósításában a helyi önkormányzat és a Művelődési Ház fontos szerepet vállalt például a helyszín, és az anyagi háttér biztosításával.

A lokális struktúrán belüli pozícionálás, a program fölépítése

Az ötlet megvalósításának fontos eleme volt a gyergyói táncokkal kapcsolatban végzett kutatói, feltárási, elemzési munka, amelyet Farkas Tamás és Berecz András magyarországi szakértők végeztek el. Az általuk feltárt, elemzett és kialakított ismeretanyag igazodik a „gyergyói”, valamint a „magyar nemzeti” identitáshoz is, ami fontos elemét képezi ennek a regionális szereppel rendelkező program létjogosultságának és

társadalmi elfogadottságának.

A program fölépítésének további fontos eleme volt a más településeken megvalósított program modellek elemzése. Ezt követően szükség volt keresni olyan zenészeket, akik hajlandók voltak újra megtanulni a gyergyói népdalokat. Ez utóbbi egy hosszabb folyamat volt, az első táborokat gépi zene segítségével valósították meg a szervezők.

Helyi szerepvállalás, külső közreműködés/támogatás

A Program megvalósításának két fontos helyi szereplője a helyi önkormányzat és a Művelődési Ház. Külső közreműködők a magyarországi szakemberek, akik tudásukkal, szakértelmükkel nem csak a program megvalósításához, fenntarthatóságához, hanem a térségi legitimitációjához is hozzájárulnak. Az említett szakemberek magyarországi szakmai archívumokban fölkutatták a gyergyói táncok, dalok gyűjteményét, amely a tábor oktatási anyagát képezi. A helyi önkormányzat szerepe az anyagi támogatás és a humán erőforrás biztosítása. A program forrásszerzési gyakorlatában fontosak a helyi és magyarországi támogatások egyaránt.

A program tartalma

A program tartalmát egy egyhetes tánc tábor képezi, amely minden gyergyói gyereket és fiatalot megszólít. A résztvevők toborzásában fontos szerepet játszanak a környező települések pedagógusai, népzeneészei és néptánc oktatói.

Hely szerep, hatás, jövőbeli funkció

A program működési modellje által a helyi és a Gyergyó térségi lakosság szempontjából is számon tartott eseménnyé vált. Amellett, hogy a hagyomány és kultúraápolás szempontjából szakmailag megalapozott népi tudást közvetít, erősíti a település ismertségét, presztízsét, regionális szerepét. A program jelenlegi formájában a kezdeti években kialakított modell szerint működik, az elmúlt tíz év során jelentős tartalom bővítésre, a program továbbgondolására, további fejlesztésére egyelőre még nem került sor, de ez nem jelenti azt, hogy jövőbeli funkcióját tekintve veszített volna értékéből, jelentőségéből. Összességében azt lehet mondani, hogy ez a program egy endogén erőforrássá vált, és további, a község regionális szerepét erősítő programok megvalósításának alapját, kiindulópontját képezheti.

Utcanév-tábla projekt, mint lokális identitás újraértelmezési akció

A székelyföldi térségben a terek szimbolikus felértékelődésére visszavezethető lokális, térmegjelölési akcióknak, identitás újraértelmezési folyamatoknak (például emlékműállítások, magyar településtábla állítások) társadalomtörténeti előzményei vannak.¹ A rendszerváltás utáni első években hangsúlyosabban megmutatkozó, de napjainkban is jellemző szimbolikus térfoglalási cselekvések tulajdonképpen az itteni közösség sajátos, lokális társadalomszerveződési gyakorlatát képezik. A térmegjelölési akciókkal a székelyföldi közösség közvetlenül a közös érdekek és értékek védelmét gyakorolja, közvetetten pedig lokális identitású újraértelmezési folyamatokon megy keresztül. Mindennek az új vidékfejlesztési paradigma² értelmében közösségfejlesztési, településfejlesztési jelentősége van.

A fentiek értelmében a Gyergyóremetén 2001-2002 között megvalósított utcanév-tábla projekt egy tipikus szimbolikus térmegjelölési akcióként jellemezhető. Ez az akció a román intézményi környezetben, egy olyan időszakban és közhangulatban eredményezte a magyar utcanév-táblák kifüggesztését, amikor ez nehezen volt elképzelhető és kivitelezhető. Annak ellenére, hogy az akció pozitív végkimenetele a település előljárói számára is meglepetésszerű

1 *Lásd ezzel kapcsolatban Bodó Julianna írásait:*

- *Bodó Julianna: Március 15. Csíkszeredában, In: Változásban? Elemzések a romániai magyar társadalomról, KAM – Regionális és antropológiai Kutatások Központja, Csíkszereda ProPrint Könyvkiadó, 1995.*
- *Bodó Julianna (szerk.): Miénk a tér? Szimbolikus térhasználat a székelyföldi régióban. (Helyzet Könyvek.) KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja, Csíkszereda, Pro-Print Könyvkiadó, 2000.*

2 *Az új vidékfejlesztési paradigma képviselői például:*

- *Almstedt és társai (2014): Beyond post-productivism: from rural policy discourse to rural diversity. In European Countryside, 4. szám, 297-306. oldal*
- *Ploeg, J.D. van der et al. (2000): Rural Development: From practices and Policies towards Theory. In Sociologia Ruralis, 40/4, 391-408. oldal*
- *Woods, M. (2007): Engaging the global countryside: globalization, hybridity and the reconstitution of rural place. In Progress in Human Geography 31 (4), 485–507. oldal*

volt, önmagában az ötlet és a gyakorlatba ültetés kezdeményezése is példaértékű.

Társadalmi igény, illeszkedés a lokális kontextusba

Gyergyóremetén a magyar utcanevek használatának hivatalossá tételére vonatkozó társadalmi igény kapcsán három tényezőt fontos megemlíteni: (1) szimbolikus térmegjelölés mint a lokális identitás szabad gyakorlása, (2) az utcanevekhez kapcsolódó identitások, (3) a házszámozás és a nem hivatalos utcanevek kaotikussága, rendezetlensége.

(1) A program elsősorban a székelyföldi településekre jellemző szimbolikus térfoglalási cselekvések sorozatába illeszkedik. Ezek a szimbolikus térfoglalási akciók a rendszerváltás után többféle intenzitásban és formában megmutatkoztak, és azt lehet mondani, hogy mindig is a társadalomszerveződés meghatározó elemei voltak. A székelyföldi közösségnek a kisebbségi magyar jellegéből adódóan mindig fontos volt a lokális identitás, valamint az ősszmagyarsághoz való tartozás kifejezésének nyilvános gyakorlása. Éppen ezért a lokális identitás szabad gyakorlásának bárminemű korlátozása érzékenyen érinti a térség településeinek közösségeit. Tehát a lokális identitás gyakorlásával kapcsolatos térmegjelölési akciók iránt egy állandóan jelen lévő, széleskörű társadalmi igény van, amelynek kezelése a települések elöljárói számára az egyik legfontosabb prioritás. Elsősorban erre vezethető vissza a gyergyóremetei önkormányzat kezdeményezése is.

(2) A szimbolikus térmegjelölések iránti általános igény mellett az utcanév-tábla projekt a lokális társadalomszerveződési gyakorlat azon aspektusához is illeszkedik, amely szerint a közösségi életben nagyon fontos az utcák neve, a település utcaneveihez és bizonyos település részekhez erős identitások kapcsolódnak. Ezek az identitások és jelentéstartalmak általában a hivatalos nevektől függetlenül is erőteljesen fennállnak.

(3) Végül, de nem utolsó sorban a Gyergyóremetén megvalósított projekt kapcsán a helyi társadalmi igény fontos aspektusa volt a házszámozás és a nem hivatalos utcanevek kaotikussága, rendezetlensége. Tehát a település elöljárói fontosnak tartották a település szerkezetének hivatalos rendezését.

Összességében a szimbolikus térmegjelöléssel kapcsolatos helyi igényhez és lokális társadalomszerveződési gyakorlathoz való igazodás járult hozzá a program sikerességéhez és széleskörű társadalmi támogatottságához, elfogadásához.

A lokális struktúrán belüli pozícionálás, a program fölépítése

Az alapötlet kidolgozása az adminisztráció és irodai munka mellett magába foglalt egy kreatív ötletelési folyamatot is az utcák lehetséges neveivel kapcsolatban. Ebben értelemszerűen figyelembe vették a helyi közösségben elterjedt és használt neveket, valamint a csoport által javasolt új nevek elfogadását, vagy épp elutasítását jelző véleményeket.

Az új utcanevek listájának összeállításakor fontos elv volt az, hogy a nevek valamilyen formában Gyergyóremetéhez kötődjenek: így került a listára például Orbán Balázs, Szent Lénárd, vagy Kendeffy Bonifác.

Helyi szerepvállalás, külső közreműködés/támogatás

A program alapötletének kidolgozása a helyi önkormányzat keretében működő csoporthoz, bizottsághoz köthető. Külső szerepvállalásra és erőforrásra nem volt szükség ebben az esetben. Az, hogy a kreatív ötletelési folyamatban közvetlenül, vagy közvetetten minden helyi lakos bevonódott, nagymértékben hozzájárult a koncepció széleskörű társadalmi elfogadásához. Utólag ezt igazolja többek között az a tény is, hogy az új nevek használatára való áttérés nem okozott problémákat, nem fordult elő olyan eset, hogy a nem hivatalos, de a köztudatban használt, régi utcanevek továbbra is fennmaradtak volna.

A program gyakorlatban ültetésekor, az adminisztratív feladatok elvégzését a hivatalos dokumentumok cseréje követte, ami egy hosszabb folyamat volt és a helyi lakosság minden tagjának közreműködését és anyagi hozzájárulását tette szükségessé. A dokumentumok cseréje különösen a vállalkozások számára okozott átmeneti nehézségeket, de a helyi önkormányzat igyekezett ezt a folyamatot is a lehető legtöbb eszközzel és módszerrel gördülékennyé tenni.

A program tartalma

Az utcanév-tábla program tartalma ebben az esetben a helyi

közösség lokális, utcanevekhez kapcsolódó identitásának megerősítése, és ezáltal a helyi közösség szervezése és működtetése. A program ötlete és a kezdeményezés megvalósítása elsősorban a helyi önkormányzat keretében szerveződő bizottsághoz kapcsolódik, de a megvalósítási folyamatban részt vett a közösség minden tagja. A program ezáltal olyan közösségi energiákat mozgósított, amelyek hozzájárultak az utcanevekhez és településrészekhez kapcsolódó lokális identitás újraértelmezéséhez és megerősítéséhez.

Helyi szerep, hatás, jövőbeli funkció

A megvalósítást és működést tekintve egy időben és térben jól körülhatárolt, és lezárt programról van szó, amelynek a lokális szerepe túlmutat mindezen. A helyi társadalomszerveződési gyakorlathoz jól igazodó program hozzájárult a településkép mai formájának kialakításához, amelynek a lokális identitás megerősítésén túl közösségszervezési, és további helyi fejlesztési szerepe is van.

Összefoglalás

Az elemzett utcanév-tábla projekt egy teljes mértékben endogén fejlesztési program, amely igazodik a lokális társadalomszerveződési gyakorlathoz, és a kézzelfogható településrendezési funkció mellett szimbolikus térmegjelölési funkciója is van. Annak ellenére, hogy ez a program direkt módon nincs összefüggésben további fejlesztési koncepciókkal, a helyi közösség önmagáról való tudásának feltárását, és ezáltal a lokális identitásának újraértelmezését eredményezte. A program által mozgósított és generált közösségi energiának további fejlesztési programok megvalósításában és társadalmi elfogadásában is fontos szerepe van/lehet.